

Estonija čine jedinstvenu regiju zvanu baltičke države, te tri zemlje imaju vidno različite religijske i kulturne povijesti, kako u religijskom sastavu tako i u legislativnim praksama rekao je u svome završnom plenarnom izlaganju »Religion, State and Society in the Baltic States« R. Ringvee iz Estonije. Govorio je o trendovima kad je riječ o interakciji religije, države i društva posljednjih dvadeset i više godina unutar dominantno katoličke Litve, religijski mješovite Latvije i pretežno sekularne, protestantske Estonije propitujući mogućnosti postojanja nekih zajedničkih trendova.

Na kraju konferencije održana je izborna skupština i tom je prilikom za novu predsjednicu ISORECEA-e izabrana Dinka Marinović Jerolimov, zamijenivši dotadašnjeg predsjednika Sinišu Zrinščaka.

Valja istaknuti dobru organizaciju konferencije. Odsjek za sociologiju Sveučilišta Vitolda Velikoga kao i Litvansko društvo za istraživanje religija (*The Lithuanian Society for the Study of Religions*) i ovom su konferencijom potvrdili svrhovitost djelovanja ISORECEA-e na međunarodnoj sceni sociologije religije.

Ružica Čičak-Chand
Zagreb

DOI: 10.5613/rzs.44.3.6

11. međunarodna konferencija ISTR-a »Civil Society and the Citizen«

Münster, 22–25. srpnja 2014.

U Njemačkoj, u Münsteru, od 22. do 25. srpnja 2014. održana je 11. međunarodna konferencija ISTR-a (*International Society for Third-Sector Research*) pod naslovom *Civil Society and the Citizen* (v. <https://istr.site-ym.com/?Muenster>). ISTR je najveća međunarodna organizacija koja se bavi istraživanjima u trećem sektoru.

Pojam treći sektor zasebno uvode Amitai Etzioni i Theodore Levitt početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća, polazeći od tvrdnje o neuspjehu tržišta i neuspjeha (rastuće) socijalne države u osiguranju socijalne zaštite. Pojam sugerira da osim države i privatnog biznisa postoji treće područje koje utječe na razvoj. Riječ je o pojmu izazovnom za konceptualiziranje i postojbe dvojbe oko njegovih granica. ISTR radi na formiranju globalne zajednice posvećene stvaranju i promociji znanja, dijalogu o trećem sektoru i njegovu utjecaju na dobrobit čovječanstva te međunarodnom razvoju.

Konferenciju je ugostilo i organizacijski potpomoglo Sveučilište u Münsteru, a glavna je organizatorica bila Annete Zimmer, profesorica socijalne politike i komparativne politike na tom sveučilištu. U okviru otprilike 150 sesija na konferenciji je sudjelovalo više od 600 osoba iz više od 60 zemalja sa svih

kontinenta. Na njoj su bili zastupljeni znanstvenici i istraživači iz područja sociologije, ekonomije, socijalne politike, javne uprave, psihologije, političkih znanosti, teoretičari trećeg sektora i civilnog društva, kao i drugih područja. O osobitom trudu svjedoči i broj volontera uključenih u organizaciju kao i volontera recenzenata izlaganja i panela kojih je bilo čak 166.

Brojne se vlade nalaze pod sve većim pritiskom svojih građana te je velik broj analitičara dijagnosticirao krizu predstavničke demokracije i zagovara snažniju ulogu civilnog društva. Akcije i inicijative građana kao i protestni pokreti dobili su na važnosti, odnosno građanska participacija biva sve utjecajnijom. Iako neke vlade i privatni sektor vide civilno društvo primarno kao pružatelja socijalnih usluga, građani su sve više svjesni političke uloge civilnog društva u nošenju s globalnim promjenama u 21. stoljeću. Konferencija se stoga pokušala fokusirati na sljedeće teme: teorijski okvir i granice civilnog društva; civilno društvo i građanska participacija; filantropija i davanje; volontiranje; uloga protestnih pokreta; uloga civilnog društva u kontekstu revolucionarnih događanja; legitimacija vs. legalnost civilnodruštvenih akcija; razvoj u politikama (vlade ili javnim) i regulatornom okruženju; kreiranje politika: doprinos civilnog društva; civilno društvo i demokracija.

Konferencija je također uključivala sesije koje se odnose na tekuća pitanja od velike važnosti za sektor kao što su: odnos civilnog društva i države;

društveno poduzetništvo i društvena poduzeća: izazovi za treći sektor; civilno društvo i socijalne inovacije; profitne i neprofitne organizacije: razlike, sličnosti, partnerstva i hibridi; civilno društvo, vjera i religija; rod; evaluacija, legitimacija, odgovornost i utjecaj; nova područja, teroriziranje i praksa.

Iluzorno bi bilo pojedinačno predstavljanje pojedinih izlaganja pa se valja orijentirati na neke opće opaske o trendovima istraživanja i promišljanja koji su predstavljeni.

Po zatupljenosti panela istaknulo se nekoliko tematskih blokova. Ponajviše panela je bilo unutar teme »Civilno društvo i građanska participacija«. U njihovu se okviru napose razmatrao utjecaj tekuće ekonomske krize i širih društvenih promjena, koje između ostalih donosi i tehnologija, na mogućnosti novog povezivanja i ostvarivanja inicijativa građana. Društvo je obilježeno naglašenim nejednakostima, a načini funkcioniranja tržišta i države u odgovaranju na nove socijalne rizike nisu zadovoljavajući. Postavlja se pitanje angažmana građana i njihovih inicijativa na izgradnji i poboljšavanju demokracije te ostvarivanju veće ekonomske i socijalne pravednosti u svijetu.

»Filantropija i davanje« također je bila dosta zastupljena tema. Raspravljao se o značaju filantropije u modernim uvjetima, ali i o tome kakve oblike poprima u različitim dijelovima svijeta. Sagledano je kakva je intencija uključenosti građana u filantropsko djelovanje. Također se raspravljalo o problemima koji to područje opterećuju i izazovima

razvoja te o tome kako se filantropska nastojanja mogu dalje potaknuti.

»Volontiranje« je bila važna tema i u skladu s općom temom vodiljom konferencije. U situaciji u kojoj se građani sve više vide otuđenima i obespravljenima, prepuštajući se pasivnosti, njihova spremnost na aktivno angažiranje i volontiranje postaje upitnom. No volontiranje je aktivnost koju dalje treba njegovati i unaprjeđivati. Ono može biti sredstvo aktivnog građanstva i pozitivne društvene promjene te utjecati na izgradnju društvenog kapitala i pronalazak nove solidarnosti i empatije.

Unutar panela »Menadžment i vladavina u organizacijama trećeg sektora« naglašeni su trendovi trećeg sektora prema povećanju učinkovitosti, odgovornosti i usvajanju menadžerskih praksi iz poslovnog svijeta. Na konferenciji su izneseni empirijski primjeri i raspravljano je o tome postaju li organizacije trećeg sektora sve sličnije poslovnom sektoru i što to potencijalno znači za njihovu održivost, načine rada i prepoznatljivu vezanost za socijalnu misiju.

Od tematskih blokova još možemo izdvojiti »Odnos civilnog društva i države« u kojem se raspravljalo o tipovima odnosa koji se razvijaju u sve kompleksnijem okruženju. Država prolazi kroz zahtjeve za demokratskom odgovornošću i učinkovitošću, istodobno uz procese decentralizacije i trendove slabljenja uloge države koji utječu na odnos prema civilnom društvu. S druge strane, postoji poticaj za suradnju i partnerstva koja idu istodobno s hibridi-

zacijom organizacijskih oblika i koprodukcije, ali i procesima zamagljivanja granica sektora.

Među temama koje bi valjalo dodatno istaknuti jest »Društveno poduzetništvo i društveno poduzeće: Izazovi za treći sektor«. Izlaganja i rasprave u tom bloku sugeriraju kako je društveno poduzetništvo u razvojnom zamahu, ne samo u organizacijama koje ga prakticiraju nego i u znanstvenome području. To je područje koje se još uvijek oblikuje, mijenja te je ova konferencija poslužila kao okvir za promišljanja o poteškoćama i izazovima koji prate njegov razvoj. Također, unutar teme »Civilno društvo i socijalne inovacije«, razmotrilo se mogućnosti socijalnih inovacija u promjeni načina djelovanja. One mogu uzdrmati ustaljene načine funkcioniranja socijalnih sustava i djelovati na poticanju reformi odozdo, stoga dalje treba pratiti i proučavati njihov doprinos i razvoj.

Plenarno izlaganje na konferenciji održao je Claus Offe. Naslov njegova izlaganja bio je »State Capacity and Civil Society: Reflections on Their Mutual Indispensability«. U njemu se Offe osvrnuo na civilno društvo i njegovu veliku ulogu u smanjenju inferiornog položaja ljudi na tržištu. Tu pronalazi mnoge nove oblike konzumiranja, na primjer, ekonomiju dijeljenja, poštnu razmjenu i brojne druge nove prakse i trendove. Offe vjeruje da postoje trostruki uvjeti za nastanak tih trendova: društveni mediji koji pružaju sjajne tehničke uvjete te smanjuju transakcijske troškove, ekonomski uvjeti koji danas

nameću nesigurnost, nezaposlenost, siromaštvo te (nedobrovoljni) višak vremena i snažne motivacije, i treće, kulturne promjene koje sa sobom nose svijest o negativnim učincima konzumerizma. Civilno društvo time može postati zamjena tržištu u određenim oblicima proizvodnje i potrošnje u videnju postkapitalističke ekonomije.

U program konferencije bile su uklopljene i specijalne sesije, organizirane da stimuliraju istraživački interes i agende koje tematiziraju područja koja su tradicionalno nedovoljno istražena ili da ponude nove ideje i razmišljanja o infrastrukturi i procesima istraživanja trećeg sektora.

Konferencija je završila zaključnom raspravom naslovljenom »Kakvo civilno društvo za kakvu Europu? Prema novoj istraživačkoj agendi«. Europa je razvila šarolike tradicije civilnog društva koje reflektiraju odnos države i društva na različite načine. Postavlja se pitanje koji su potencijali različitih mo-

dela civilnog društva u Europi i razvija li se paneuropsko društvo te kakav bi bio njegov odnos s više nacionalno orijentiranim civilnim društvom.

Konferencija *Civil Society and the Citizen* okupila je dionike iz cijelog svijeta te pružila prostor za raspravu o mogućim trendovima razvitka trećeg sektora, ponudila je spoznaje što sektor sada predstavlja u svim svojim pojavnim oblicima i mnoštvu tema koje pokriva, ali je i razmotrila područja u kojima društvene mijene ostavljaju prostor za nova uzbudljiva znanja. Pružila je sjajno okruženje za preispitivanje uloge istraživanja trećeg sektora kao integrativne znanosti s kratkotrajnim i dugotrajnim ciljevima usmjerenim prema razumijevanju i naslovljavanju društvenih problema korištenjem širokog raspona metodologija, istraživačkih nacrti i metoda.

Danijel Baturina

*Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu*